

צבא ההגנה לטבע

מפקדים לוקחים אחריות על סביבתם

צילום: אלון חוטשילד

בסיס פלמחים, זרוע האוויר והחלל - עקירת צמחים פולשים בשטחי הדיונות של הבסיס

צילום: ערן עמית

חטיבת הבקעה, פיקוד המרכז - מוצבים נטושים כבית גידול לעטלפי חרקים בסכנת הכחדה

צילום: יואב פרלמן

חטיבת החרמון - מסלולי סיור בדגש יחודי של הצומח והחי בחרמון לחיילים ולציבור הרחב

בשיתוף עם:

דבר סגן הרמטכ"ל

מיזם זה הוקם מתוך ההבנה כי צבא ההגנה לישראל הפרוש על פני שטח נרחב ממדינת ישראל מחויב למאמץ הלאומי לשיפור ולשמירה על הסביבה. מחויבות זו באה לידי ביטוי בשמירה על משאבי הטבע והסביבה וערכי המורשת של המדינה.

הטבע והסביבה בצה"ל נשענים על מורשת העם היהודי וערכי צה"ל ובהם ערך היסוד אהבת המולדת ונאמנות למדינה. ערכים אלה מבטאים את החובה המוסרית של צה"ל וחייליו להגן על הסביבה, לנהוג בכבוד ובאהבה אל הצומח והחי ובתי גידולם, ולהיות זהירים בשימוש בעוצמה הצבאית המצויה בידינו.

ביוזמת קרן הדוכיפת של החברה להגנת הטבע, ובתרומת הנדיבה של רחלי ומשה ינאי ומספר תורמים נוספים, גייס סכום שנתי של מיליון שקלים המאפשר לעשר יחידות להוביל מיזם בדגש של לקיחת אחריות על הטבע והסביבה בבסיס או בשטח האימונים של היחידה, בדגש של

"מפקדים לוקחים אחריות על סביבתם", תוך שהם סוחפים את כל קציניהם וחייליהם לקחת חלק פעיל בשימור ושיקום הסביבה בפועל, תוך שילוב של פעילות חינוכית בנושא.

התקציב שגויס משוריין לעשר השנים הבאות, ואפשר לצה"ל להתמיד בעשייה ואף להרחיבה. כל מיזם ילווה באנשי מקצוע של החברה להגנת הטבע, רשות הטבע והגנים שהצטרפה למיזם המשולב, בהנחייה המקצועית של היחידות, וגופים נוספים שירצו להשתלב בעתיד.

כסגן הרמטכ"ל, אני רואה ביוזמה ייחודית זו חשיבות גדולה ביותר, ואדאג יחד עם הרמטכ"ל וכלל המטה הכללי לשלב את הפעילות המבורכת בתוכנית הרב שנתית של צה"ל.

אין לי ספק, שליוזמה זו יש ערך עצום הן בשימור הסביבה, הן בחינוך חיילי ומפקדי צה"ל לאהבת הארץ ומורשתה, תוך לקיחת אחריות פעילה. בטוחני, שצה"ל, כ"צבא העם" באמצעות מפקדיו, יהווה מודל למערכות נוספות במשק הישראלי, בהובלת מיזמים סביבתיים בעלי ערך לאומי. כולי תקווה, כי צה"ל המוביל בתחומים רבים בעולם, יהווה דוגמה לצבאות נוספים בנושא חשוב זה.

ברצוני להודות לחברה להגנת הטבע ולקרן הדוכיפת שיזמו את הפעילות המבורכת הזו, לרשות הטבע והגנים שהצטרפה ומשתתפת בהנחייה המקצועית, ובמיוחד לתא"ל (מיל) ברוך שפיגל, תא"ל (מיל) אסף אגמון ולפרופ' יוסי לשם, שהובילו בנחישות את המהלך יחד עם האלוף נועם תיבון מפקד הגייס הצפוני שתרם משמעותית להצלחתו, וכן למשה ורחלי ינאי והתורמים הנוספים. לאחר השקת המיזם האחריות למימוש, מוטלת על ראש אט"ל האלוף קובי ברק על ידי ראש מנהל הסביבה סא"ל אייל עזרא.

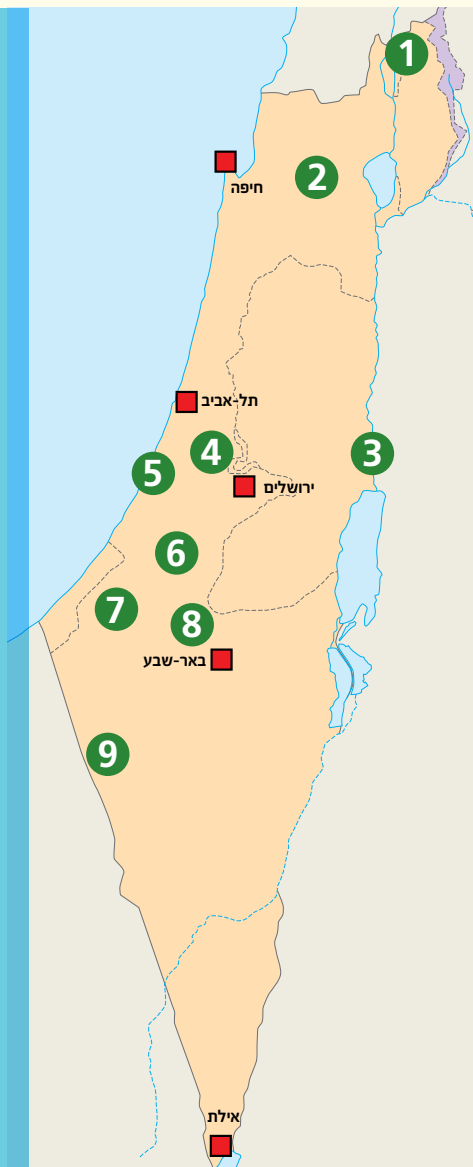
אני מבקש גם להודות לצוות השיפוט של תשעת המיזמים שזכו בשנת הפעילות הראשונה, 2014, ובטוחני שבשנת הפעילות השנייה כבר נעצים ונכפיל את היקף הפעילות.

ולסיום, אני מבקש עוד מילה אישית: בימים אלו מלאו 15 שנים לנפילתו של תא"ל ארז גרשטיין, אחי לנשק, שאותו החלפתי כמח"ט חטיבת גלני, שהיווה עבורי, ועבור כל חייליו וקציניו מורה דרך ומגדלור בכל הקשור באהבת הארץ ומורשתה ושימור הטבע והסביבה, ולאורו צה"ל יוביל את המיזם.

אלוף גדי איזנקוט סגן הרמטכ"ל

ככוחות משותפים נשמור על "ארץ הצבי" לדורות הבאים.
צבי ארץ ישראלי (צילום: יורם שפירא)

היחידות שזכו במיזם בשנת תשע"ד-תשע"ה 2014

מצפון לדרום:

1. חטיבת החרמון, פיקוד הצפון
2. בסיס טירונות חוות השומר, חיל החינוך והנוער
3. חטיבת הבקעה, פיקוד המרכז
4. גדוד "אבירי המרכז", מרכז ההובלה
5. בסיס פלמחים, זרוע האוויר והחלל
6. בסיס אימונים פיקודי לכיש", פיקוד המרכז
7. אוגדת עזה, שועלי הדרום, פיקוד הדרום
8. בסיס חצרים, זרוע האוויר והחלל
9. גדוד קרקל, חטיבת שגיא, פיקוד הדרום

הדוכיפת, הציפור הלאומית
(צילום : אופיר לוטן)

חברי ועדת השיפוט למיזמים

סא"ל אייל עזרא

משרת 20 שנה בצה"ל. החל שירותו בצנחנים ובהמשך מילא שורה של תפקידים באג"ת, שם גם הוביל את תכנון פרויקט מעבר צה"ל לנגב. בשנה האחרונה משמש כראש מנהל הגנת הסביבה, אט"ל.

רעיה שורקי -

סגנית מנהל מחוז צפון ברשות הטבע והגנים. עובדת 23 שנים בארגון בתפקידי שטח ומטה. רשות הטבע והגנים רואה חשיבות רבה בשיתופי פעולה עם צה"ל. מתוך הכרה בחשיבות השמירה על ערכי הטבע, הנף והמורשת במדינת ישראל, נחתמה אמנה לשיתוף פעולה בין הרשות לצבא הגנה לישראל.

האלוף קובי ברק, ראש אגף הטכנולוגיה והלוגיסטיקה

מפקד על אגף הטכנולוגיה והלוגיסטיקה והמקור הלוגיסטי משנת 2012. קודם לכן שירת שנתיים כראש חטיבת המבצעים במטה הכללי, מפקד עוצבת נתיב האש בפיקוד צפון, רמי"ט פיקוד מרכז, בהכשרתו קצין שריון. יוביל את המיזם לאחר טכס ההשקה.

פרופ' יוסי לשם -

הוא איש סגל במחלקת לזואולוגיה בפקולטה למדעי החיים, באוניברסיטת תל אביב. מזכיר "קרן הדוכיפת" של החברה להגנת הטבע ומנהל המרכז הבינלאומי לחקר נדידת הציפורים בלטרון. היה בעבר מנכ"ל החברה להגנת הטבע. מוביל זה 30 שנה מחקר משותף עם חיל האוויר להקנת תאונות מצופרים נודדות.

ד"ר תא"ל (מיל') אריאל היימן -

מנכ"ל מכון דוידסון לחינוך מדעי שליד מכון ויצמן למדע. אריאל הוא גיאולוג, עסק במחקר במכון הגיאולוגי, ומרצה במכון למדעי כדור הארץ באוניברסיטה העברית. בין השנים 2002-2005 שירת כקצין המילואים הראשי הראשון בצה"ל. במסגרת זו יזם והוביל את חוק המילואים, את יום ההוקרה למערך המילואים ועוד.

פרופ' יורם יום טוב -

הוא פרופסור לזואולוגיה באוניברסיטת תל אביב. מחקריו עוסקים באקולוגיה, אקולוגיה התנהגותית, זואוגיאוגרפיה, שמירת טבע, נדידת ציפורים ובנשאים נוספים, כמו גורמים המשפיעים על גודל גופם של יונקים ועופות. מחקריו פורסמו במספר ספרים ובלמעלה מ-200 מאמרים מדעיים. מזה שנים רבות הוא פעיל בשמירת הטבע בישראל.

האלוף נעם תיבון, יו"ר

מפקד הגייס הצפוני. האלוף תיבון הוביל את היוזמה בחסות סגן הרמטכ"ל בצה"ל האלוף תיבון צמח כקצין בסיירת מטכ"ל (ללא ברה"ד 1), מג"ד בצנחנים, ובין יתר תפקידיו היה מח"ט הנח"ל ומפקד אוגדת יו"ש.

האלוף (מיל') איציק איתן -

שרת בצה"ל שנים רבות בהן ביצע שורה של תפקידי פיקוד בכירים, בתפקיד האחרון שימש כאלוף פיקוד המרכז. בשנים האחרונות פועל יצחק איתן כסקטור הפרטי ובנידול זיתים ובנות במושבו. בזמנו הפנוי עוסק יצחק איתן בצילום ובעיקר בצילום טבע וציפורים.

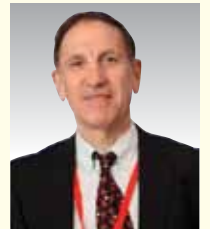
תא"ל (מיל') ברוך שפיגל

שירת כ-30 שנה בצה"ל בתפקיד פיקודי ומטה שונים. כיום, תא"ל (מיל') שפיגל הוא הבעלים של חברה לייצוא אסטרטגי ומעורב בפעילויות חוצות גבולות בעיקר בתחומי הסביבה, התשתיות, הכלכלה והביטחון.

תא"ל (מיל') אסף אגמון

ממלא תפקידים מבצעיים במילואים במשך 17 שנים לאחר 31 שנות שרות סדירה. פיקד על 2 בסיסים ו 2 בסיסים בחה"א. עסק בעיקר במבצעים מיוחדים כולל המבצעים המיוחדים להעלאת יהודי אתיופיה דרך מדבריות סודן ומבצע "שלמה". מכהן כראש מכון פישר למחקר אסטרטגי אוויר וחלל מזה עשור.

31.12.2013, ועדת השיפוט בראשותו של האלוף נעם תיבון התכנסה במכון פישר, בבית חיל האוויר. מפקדי היחידות הציגו בפניהם את המיזמים.

צבא ההגנה לטבע - מפקדים לוקחים אחריות על סביבתם.

הדוכיפת ורשות הטבע והגנים וגיוס שותפים נוספים,
נשאף להכפיל את מספר היחידות שתזכנה לתרום
לשימור הטבע והסביבה באופן פעיל.

איור: טוביה קורץ

- בבסיס. מיזם נוסף התקיים בחטיבת הבקעה, ובו הוכשרו מוצבים נטושים כבתי גידול לעטלפי חרקים.
- מפקדי היחידות, בשיתוף עם מומחי החברה להגנת הטבע ורשות הטבע והגנים, יצרו רעיון למיזם המוביל בעשייה סביבתית ביחד עם חיילי יחידתם, תוך חינוכם להיות אזרחים שומרי סביבה, הלוקחים אחריות על סביבתם.
- מטרת המיזם לחבר בין סביבה- טבע- ידיעת הארץ ומורשת כמכלול שיחבר את חיילי היחידה לנושא.
- בתום תהליך בחירת המיזמים שכלל הגשת מועמדות, גיבוש רעיון ראשוני למיזם, הצגת המיזם בפני ועדה בראשות מפקד הגייס הצפוני, בחרו תשעת חברי ועדת השיפוט (ראה עמוד 6) תשעה מפקדים ויחידות, מתוך 22 ההצעות שהוגשו, לקבלת מימון והובלת המיזם ביחידתם.
- את המיזם יוביל בצה"ל ראש אט"ל, האלוף קובי ברק באמצעות ראש המנהל להגנת הסביבה סא"ל איל עזרא וצוותו. לכל מפקד מוצמד סיוע מקצועי, על ידי נציגי הגופים הירוקים או האקדמיה, על מנת לאתר מיזם סביבתי משמעותי באזור היחידה וללוותו מקצועית.

מטרת המיזם הנוספת:

צה"ל כ"צבא העם" באמצעות מפקדיו יהווה מודל למערכת במשק הישראלי בהובלת מיזמים סביבתיים בעלי ערך לאומי בגזרת הפעילות היחידתית, ולצבאות נוספים בעולם.

התקציב למיזם הובטח לעשר השנים הבאות, ובכוחות משותפים של צה"ל, החברה להגנת הטבע, קרן

מיזם צבא ההגנה לטבע ולסביבה בצה"ל הוקם בשיתוף ובזיממה של החברה להגנת הטבע באמצעות קרן הדוכיפת, אליה הצטרפה רשות הטבע והגנים הלאומיים וגופים נוספים, במטרה ליצור מיזם סביבתי משמעותי, חינוכי, בהובלתו של הצבא. המיזם הובל בצה"ל על ידי סגן הרמטכ"ל, מפקד הגייס הצפוני וראש אט"ל באמצעות המנהל להגנת הסביבה. במסגרת המיזם נבחרו מפקדי יחידות להובלת פרויקט סביבתי ביחידתם, תוך קבלת מלגה כספית למימון המיזם. בשנת העבודה 2014, שנת ההרצה הראשונה של המיזם נבחרו 9 מפקדי יחידות להוביל מיזמים סביבתיים משמעותיים ביחידותיהם.

רקע למיזם:

- החברה להגנת הטבע, בהובלת תא"ל (מיל') ברוך שפיגל, תא"ל (מיל') אסף אגמון ופרופ' יוסי לשם, גייסה תקציב בסך מיליון ש"ח לטובת שנת הפעילות הראשונה של המיזם, באמצעות "קרן הדוכיפת".
- בשנת העבודה 2013 התקיימו שני "מיזמי פיילוט" סביבתיים בהובלת מפקדי היחידות, בשיתוף הגופים הירוקים. מיזם בסיס חיל האוויר פלמחים, בהובלת מפקד הבסיס, תא"ל יואב לאור, טיפלה בעקירה והדברה של צמחים פולשים בבסיס, הממוקם בשמורת טבע ייחודית של דיונות שעליהן השתלטו צמחים פולשים. במסגרת המיזם נרכשו 40 זוגות אופני שטח, ושולט מסלול סיוור בדגשי אתרי הטבע, ארכיאולוגיה ומורשת בבסיס. כל יחידת משנה בבסיס פלמחים שלקחה חלק פעיל בתלישת הצמחים, זכתה ליום סיוור מודרך באופנים

שחף (מטוס ימי) וסט"ל בפעילות מבצעית משותפת (ציו: טוביה קורץ)

חיילי מספן חיפה, חיל הים מקדישים ימי עבודה להפיכת ארגזי תחמושת לתיבות קינון לתנשמות (צילום: מוטי צירטר)

חנוכה 2012, הרמטכ"ל, רא"ל בני גנץ חונך תערוכה בנושא 30 שנות שיתוף פעולה עם חיל האוויר בנושא הציפורים

פדרון צב הדור בהרי אילת. (צילום: איל ברטוב)

נשמור על החי והצומח בשטחי האש. בצילום: תומ"ת M-109 באימון בשיבטה. (צילום: סגן גיא ברטוב)

דבר החברה להגנת הטבע

החברה להגנת הטבע חוגגת 60 להיווסדה. צמחנו להיות ארגון שמירת הטבע הוותיק, הגדול והמוביל בישראל, ומהמובילים בעולם.

חרטנו על דגלנו "להוביל יחד עם הציבור ולמענו את שמירת הטבע, הנוף והסביבה בישראל, בהווה ולמען העתיד". זו דרכנו המשותפת עם כל אחד ואחד מתושבי הארץ, למעורבות פעילה ולקחת אחריות. כך גם במכלול פעולותינו עם צה"ל, במסגרת "צבא הגנה לטבע" - פעילות החברה להגנת הטבע עם הצבא.

מיזם "צבא הגנה לטבע" - מפקדים לוקחים אחריות על סביבתם - שותפות ערכית של החברה להגנת הטבע וצה"ל, ערכות הדדית לחיזוק הקשר שבין אדם לארצו, בין אדם לתבנית נוף מולדתו, המובילה מפקדים וחיילים לאחריות ומעורבות פעילה לשמירת ערכי הטבע, הנוף והמורשת שבסביבתם. השילוב שבין יחידות הצבא, מגוון בתי הגידול, החי והצומח ששמירתם נדרשת, אשר נכללים במסגרת המיזם, מביא את סיפור שמירת הטבע הישראלי - מורכב, מיוחד, מאתגר ומעורר תקווה.

תודתנו לפרופ' יוסי לשם, תא"ל (מיל) ברוך שפיגל ותא"ל (מיל) אסף אגמון, שיזמו. למר משה ורחלי ינאי ותורמים נוספים, שתרוכמותם תאפשר קיום המיזם לשנים רבות קדימה, ולשותפינו מפקדי צה"ל הרואים חשיבות בעשייה זו בתוך מכלול עשייתם ומחויבותם לארצנו.

מאחל לכולנו, לכל אחד ואחד מאתנו בתפקידו ובתחום עיסוקו, לכל אחד ואחד מאתנו בסביבתו, כי נוכל להוביל ולקדם למקומות טובים יותר, למקומות רחוקים יותר בהבנתנו ועשייתנו לשמירת הטבע למען האדם בישראל. כי המקום שאליו יגיע כל אחד מאתנו, יהיה המקום שאליו נגיע כולנו - כחברה אזרחית וכמדינה.

**קושה (משה) פקמן
מנכ"ל**

בשם אנשי החברה להגנת הטבע ע"ר

המיזם: שלום בין הצבא לטבע בחרמון שם היחידה: חטיבת החרמון, פיקוד הצפון.

רקע נוסף:

הר החרמון הוא מבתי הגידול הייחודיים בישראל. מינים רבים של צומח, חרקים, זוחלים, ציפורים ויונקים נמצאים רק בו מכל שטח המדינה.

בתוך הנוף הייחודי הזה פרושים מעל עשרה מוצבים הממלאים תפקיד חיוני בביטחון השוטף.

לאורך השנים כל הפסולת מעבודות הבינוי נשפכה בסביבות המוצב המהווה פגיעה נפית וסביבתית קשה בשטח הייחודי הזה. בנוסף, הביוב מהמוצבים מוזרם לשטח הפתוח, מחלחל מטה ומזהם את מקורות המים של ישראל. המוצבים מהווים מוקד משיכה ומקור מזון למינים מלווי אדם החודרים גם לשטחים הטבעיים.

אפשרות לנוכחות נפלי פצצות בחלקים הגבוהים של ההר ושיקולים ביטחוניים נוספים מקשים על הסדרת תנועת מבקרים.

חשיבות המיזם לסביבה:

החרמון כולו ובייחוד האזורים הגבוהים שלו הם בתי גידול שאין שני להם בישראל. צמצום הפגיעה הסביבתית של המוצבים החיוניים באזור ושיקום בית הגידול סביבם ישפרו באופן ניכר את איכות בית הגידול ויתרמו רבות לשמירה על המגוון הביולוגי הייחודי לאזור. הסדרת שביל טיול והסדרת תנועת מבקרים בחלק הגבוה של ההר יאפשרו לציבור בישראל להנות מנוף ייחודי זה, ולצמצם פגיעה בעופות דוגרי קרקע וערכי טבע נוספים.

המיזם ומטרותיו:

מטרת המיזם: שיקום בית הגידול והפיכת כלל השטח לראוי לשמורת טבע והנגשה מושכלת לציבור של הנוף הייחודי של החרמון הגבוה.

מטרות ביניים:

- ניקוי וסניטציה של שטחי המוצבים וסביבתם והסדרת הטיפול בפסולת.
- חינוך והטמעת הערכים של שמירה על הטבע והסביבה בקרב חיילי החטיבה ויחידות הבט"ש וחיבורם לשמירת ערכי הטבע הייחודיים לחרמון.
- הסדרת הביקור של מטיילים באזור גבעות הקרב ודולינת אשח.
- צמצום פגיעה בעופות דוגרי קרקע בחרמון הגבוה ע"י הסדרת תנועת המטיילים בהר.

יחידת האלפניסטים בפעילות חורף בחרמון

אורן כהן בן 41, נשוי ואב לשלושה. גדל בחטיבת גולני עד לתפקיד מג"ד הגדס"ר ומזה שנה וחצי מפקד על חטיבת החרמון.

**מפקד החטיבה:
אל"ם אורן כהן**

רקע כללי על היחידה

חטיבת החרמון הינה החטיבה המרחבית האחראית על ההגנה באזור החרמון. תחת אחריותה נמצאת מפקדת החטיבה היושבת דרך קבע בחרמון, וכמו כן גדוד חי"ר מתחלף המבצע תעסוקה מבצעית בגזרה. מפקדת החטיבה מונה עשרות חיילים ומפקדים. בנוסף נמצא בגזרה באופן קבוע גדוד מתחלף המונה מאות חיילים ומפקדים.

צחינית החרמון, מהמינים הייחודיים לחרמון (צילום: יורם שפירא)

פרויקטור מטעם היחידה:

סא"ל אבי מרקס - סמח"ט חטיבת החרמון.

גורם מקצועי מלווה:

נדב ישראלי - מנהל מרכז צפרות עמק החולה, החברה להגנת הטבע וביס"ש גולן-חרמונים.

שרון לוי - מנהל מרחב גולן, רט"ג.

מתכונת המיזם:

שמירת טבע: נקיון מסביב למוצבים ובתוכם, פינוי פסולת בניין ופסולת "קלה", שיקום בית הגידול ע"י ארגון ברמת המיקרו, יצירת מורכבות מבנית ושינוע צומח.

חינוך והסברה: הדרכות לקציני וחיילי החטיבה בנושא שמירת טבע בכלל והטבע הייחודי לחרמון כולל סיורי שטח לפני ובזמן העבודות. הקמת תערוכת צילומים מתחלפת בבסיס החטיבתי בנושא הטבע בחרמון בה יציגו צלמים "מקצועיים" לצד צילומי חיילים.

חשיפה לציבור: הסדרת שביל טיול באזור גבעות הקרב, עמק סלעם ועמק בולען, כולל סריקה ופינוי נפלים והכשרת השטח מבחינה בטיחותית, סימון שבילים ושלטי הסברה. כל זאת תוך הקפדה על מינימום פגיעה בערכי טבע ובייחוד בעופות דוגרי קרקע.

המשכיות:

הסדרה ראשונית של תחום הפסולת במוצבים תאפשר תחזוקה שוטפת טובה ע"י חטיבת החרמון. לאחר הכשרת מסלול הטיול בגבעות הקרב, חטיבת החרמון תתחזק אותו באופן שוטף (ניקיון, חידוש ושמירה על תוואי).

לאחר השלמת התכנית בחלק הגבוה של ההר, אנו מתכוונים לטפל בצורה דומה גם בחלקים נוספים בהר כאזור חטיבת החרמון, נחל שיאון ועוד.

אירניה, מהמינים הייחודיים לחרמון (צילום: יואב פרלמן)

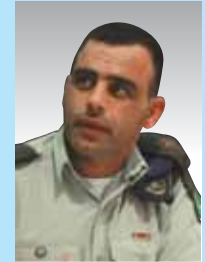
המיזם: גן מקלט לצמחים נדירים שם היחידה: בסיס טירונות חוות השומר, חיל החינוך והנוער

כלניות פורחות בגליל (צילום: יורם שפיר)

גן מקלט לצמחים - בהפעלת חיילי חוות השומר.

מפקד היחידה:
סא"ל מושון לוי

מזה כשנה וחצי
מפקד בט"ר חוות
השומר ביצע בעבר
שורה של תפקידי
פיקוד וחינוך

רקע כללי על היחידה

היחידה ממוקמת בפאתי המושבה אילניה ומהווה בסיס טירונים לחיילי "איתן" - חיילים בעלי קשיי הסתגלות למסגרת, המגיעים מרקע של סיכון וניתוק חברתי.

המיזם ומטרותיו:

מטרת המיזם: תחזוקה ופעילות חינוכית סביב גן מקלט לצמחים נדירים ואדומים (בסכנת הכחדה) של אדמות כבודות.

מטרות ביניים:

תחזוקה של הגן (עישוב, הקמת שבילים, גידוח, השקיה, הצבת השילוט), פעילות חינוכית ומעשית בנושאי שמירת טבע וצמחים נדירים ואדומים בחוות השומר ואף באזור הקרוב לה.

רקע נוסף:

אזור כביש 65 וצומת גולני עבר בשנים האחרונות פיתוח תשתיות נרחב, שהביא לפגיעה קשה בצמחים נדירים ואדומים (בסכנת הכחדה) של אדמות כבודות ששרדו באזור בנוסף, באזורי חקלאות מסורתית נפגעים צמחים אלו בשל המעבר לחקלאות מודרנית. חלק מהצמחים אשר נפגעו בשל העבודות, הועתקו לאזורים אחרים ומחלקם הכינו שתילים במשתלות - מזרעים וייחורים.

פרויקטור מטעם היחידה:

רס"ן עציין אמרוסי - סגן מפקד היחידה.

גורם מקצועי מלווה:

יפתח סיני - אקולוג מרחב גליל תחתון, רשות הטבע והגנים.

רקפות פורחות (צילום: ירם שפירא)

מעבר לכך, מתקיימות ביחידה סדרות חינוך יומי עיון שכחלק מהכרת הסביבה, נבצע בגן. פוטנציאל שנתי של כ-2000 חיילים.

מתכונת המיזם:

ביצוע פעילויות חינוכיות של מרכז הדרכה גליל תחתון סביב הגן.

המיזם יכול פעילות מעשית בגן המקלט כגון עישוב, הכנת שבילים, הצבת שילוט ושתייה. הדרכת חינוכיות לחיילי ומפקדי היחידה. נוסף תתקיים פעילות חינוכית ומעשית בסביבת הבסיס - במניעת השתלטות של מינים פולשים באזור.

העתקת פקעת וגיאופיטים מצומת גולני לגן המקלט

בחוות השומר התחיל ב-2013 פרויקט משותף יחד עם רשות הטבע והגנים להקמת גן מקלט לצמחים נדירים אלו, חלקם צמחים אדומים בסכנת הכחדה כמו: אירוס הביצות, שלהבית הגלגל, אלקנת הגליל, סומקן ענקי, בקיז יזרעאל, מרות אייג, שום הגלגל, קדד הקרקפות, זמזומית ורבורג וצמחים נדירים נוספים.

צמחים וחומר ריבוי הועברו למשתלות על ידי אנשי רט"ג. ואנשי חוות השומר החזירו ושתלו חלק מהם בגן. רשות הטבע והגנים מממנת שילוט מסביר לגן ולצמחים שלו (בהכנה) ומתכונת להביא צמחים נוספים לגן בחורף הקרוב.

חשיבות המיזם לסביבה:

גן המקלט ישמש לשימור צמחים נדירים ואדומים של אדמות כבדות שנפגעו לאחרונה

בפרויקטים של פיתוח בכביש 65 וצומת גולני. הפרויקט גם יכול פעילות מחוץ לחוות השומר, כמו לטיפול בצמחים פולשים.

כמו כן, מיזם זה יסייע בחיבור ייחודי בין חיילי היחידה לסביבה, לטבע ולהיסטוריה בה אנו חיים.

הגן הוקם בסמוך למפעל חקלאי נדיר ועתיק. החשיפה לגן ולמיזם תחל בקליטת המפקדות ביחידה ועבור בכל טירון שייקלט, בסיוור יזום ומובנה כחלק מתהליך הקליטה.

המיזם: שימור עטלפים בבקעת הירדן שם היחידה: חטיבת הבקעה, פיקוד המרכז.

- העלאת המודעות בקרב הציבור לחשיבותם של העטלפים ולצרכי שימושם, הפיכת החיילים והמפקדים לשגרירים והצגת תרומתם של צה"ל לנושא.
- טיפול בנושא הסניטציה באזור כמטרה משנית - השפעת הזבל המיוצר על התפרצות מינים ועל הפגיעה באיזון האקולוגי כתוצאה מכך.
- חשיבה רחבה לחי המצוי במרחב - בנוסף למצלמות שיוצבו בתוך המוצבים, יוצבו מצלמות מעקב בסמוך למוצבים בכדי לסקור את שאר בעלי החיים שעושים שימוש במרחב הסגור הזה.

רקע נוסף:

העטלפים מהווים את סדרת היונקים הגדולה בישראל, וכוללים 33 מינים משמונה משפחות שונות. 29 מינים של עטלפים מצויים בישראל בסכנת הכחדה. בשנים האחרונות עולה המודעות לחשיבותם של עטלפי החרקים כביואינדיקטורים (סמנים ביולוגיים) למצב הסביבה וכמדבירים ביולוגיים טבעיים של חרקים מזיקים. עם זאת מינים רבים של עטלפים מצויים בסכנה. בקעת הירדן, הינה חלק ממערכת השבר הסורי-אפריקני ומהווה את הגבול המדיני בין מדינת ישראל וממלכת ירדן. אזור בקעת הירדן הינו עשיר במערות טבעיות בעלות פוטנציאל כמשכן עבור עטלפים, אך רוב המערות באזור מנוצלות ע"י האדם, ואינן משמשות כמשכן לעטלפים. כתוצאה מכך, מיני עטלפים השוכנים במערות סובלים מחוסר באתרי משכן. לאחר

המיזם ומטרותיו:

מטרת המיזם: שימור והגנה על מינים נדירים של עטלפי חרקים במוצבים הנטושים בבקעת הירדן.

מטרות ביניים:

- הגברת המודעות בקרב מפקדים וחיילים המוצבים בגזרת הבקעה לצרכי שימור העטלפים.
- חיבור החיילים למשימתם הצבאית ולגזרת השירות, דרך חיבור לנוף ולטבע הסובב אותם.
- ניטור מוצבים שאוכלסו ע"י עטלפים וזיהוי המינים המשתמשים במוצבים, הקיפי אוכלוסיות, סוג השימוש במוצבים, ושינויים עונתיים באכלוס המוצבים.

השקת מצלמות online בקאסר אל יהוד. המתעדים מושבות עטלפים במוצב הצמוד. משמאל: משה ינאי, יו"ר קרן הדוכיפת. (צילום: אמיר עזר)

נשוי לסמדר, אב לשישה ילדים, מתגורר במושב עצמון. מזה כשנתיים מפקד האוגדה. גדל בצנחנים, מתפקיד מ"פ ועד מג"ד. בעבר כיהן במח"ט הנח"ל. מסיים תפקידו בקיץ הקרוב

מפקד האוגדה: תא"ל מוטי ברק

רקע כללי על היחידה

האוגדה הינה אוגדה סדירה, הכפופה לפיקוד המרכז. תפקידה לשמור את כשירות ומוכנות האוגדה ויחידותיה למלחמה בכל זירה ובכל תרחיש שתידרש לו. האוגדה מורכבת משילוב של כוחות סדירים וכוחות מילואים, בהם: חטיבת הנח"ל, חטיבת כפיה, חטיבת שריון, אגד ארטילרי, חטיבת מילואים. לאוגדה גם חטיבה מרחבית, שהיא חטיבת הבקעה והעמקים השוכנת בסמוך ליישוב משואה, החטיבה הינה חטיבה מרחבית שתפקידה להגן על גבולה המזרחי של המדינה, מצומת אפיקים ועד לצומת מצדה.

מתכונת המיזם:

מפקדי וחיילי מפקדת האגדה והחטיבה המרחבית, המשרתים בגזרה יטלו חלק פעיל בקידום המיזם. בכל התנדבות במוצב ייקחו חלק כ- 20 חיילים, הפעילות תכלול עבודת בינוי במוצבים, כדי להתאים את המוצבים לעטלפים (יעד של 10-5 מוצבים לשנת 2014). כלל המפקדים החיילים יעברו פעילויות הסברה בנושא שיכללו סיורים, ביקורים והרצאות.

הכשרת מספר מצומצם של חיילים ואנשי קבע כמנטרי עטלפים על ידי העברת קורס לשימוש בגלאי עטלפים ולפענוח המידע.

פוטנציאל לשת"פ עם התושבים בגזרת הבקעה והעמקים, העברת המסר וחשיפת המיזם בהזדמנויות שונות - חיילים נבחרים יקימו מפגשים עם אזרחים, בבתי הספר האזוריים, בכנסים, באירועי המועצה (למשל בצעדות ובמרוצים).

בחינת אפשרות לשת"פ עם צבא ירדן אשר יבוא לידי ביטוי בביקורים ואף בקידום מיזם מקביל במוצבים אשר מעבר לירדן. יצירת דף פייסבוק, לשם העלאת עדכון שוטף במהלך העונה הרלבנטית ולשם הרחבת החשיבה.

פרויקטור מטעם היחידה:

סא"ל לוח פרטוש

גורם מקצועי מלווה:

שמוליק יידוב - מנהל מרכז מידע יונקים של החברה להגנת הטבע, ביס"ש עפרה.

מפקדי חטיבת הבקעה כבר החלו לפעול בשיפוץ המוצבים הנתושים. (צילום: ערן עמיחי)

הורחב השיח בין בגורמים הצבאיים לגורמים האזרחיים על שימור העטלפים, המהווה בסיס לקיום המיזם.

חשיבות המיזם:

הימצאות העטלפים במוצבים אשר שוכנים בשטח צבאי סגור מגבירה את תחושת האחריות כצבא כלפי המיזם. הרצון להגביר את המודעות לנושא שימור העטלפים - צה"ל כשגריר של רצון טוב, לשימור העטלפים הינו גורם רב עוצמה ערכית. סיפור הפיתום של המוצבים מעמדות לחימה למקלטי עטלפים הינו מימוש החזון של "וכיתתו חרבותם לאיתים" (ישעיהו ב'ד'). המהווה מסר חיובי חזק ברמה הלאומית והבינלאומית.

פרספ נב. עטלף חרקים מדברי ישראל היא גבול התפוצה הצפוני שלו. מושבות הרבייה היחידות שאנו מכירים בארץ נמצאות במוצבים. בתמונה ניתן לראות דבוקה של אמהות וגוריהן תלויות מנטיף מלאכותי שהתקנו באחד המוצבים. (צילום: ערן עמיחי)

חתימת הסכם השלום עם ירדן בשנת 1994, ננטשו עשרות מוצבים ומקלטים לאורך הגבול, הגישה אליהם אפשרית רק ברשות ובתאום עם הצבא. בשנת 2006 התקבל מידע שהצביע על נוכחות עטלפים במוצב. סקר ראשוני שבוצע הצביע על נוכחות עטלפים במוצבים הנתושים. מתוצאות הסקר הראשוני, ומניטור מתמשך שמתבצע מאז ועד היום נגזרו מטרות המיזם. בעקבות הרס מוצבים, בשיא עונת השימוש בהם ע"י עטלפים, נפגעו כ- 500 עטלפים מסוג נדיה המוצבים נהרסו בשל מחלוקת בנוגע לאחריות על המוצבים ומתוך כוונה למנוע סיכון למבקרים. הדבר קרה בשל חוסר תיאום בין הגורמים האחראים לתחזוק המוצבים לבין אלו האזרחיים על שימור העטלפים. בעקבות אירוע זה

המיזם: מובילים בסביבה גדוד "אבירי המרכז", מרכז ההובלה, אגף הטכנולוגיה והלוגיסטיקה

- למרות הפוטנציאל האקולוגי הרב שמצוי בו הוא איננו ממלא את ייעודו ואינו הופך אבן שואבת למטיילים באזור.

הסיבות לקיום המיזם:

- חינוך חיילי ומפקדי מרכז ההובלה וגדוד אבירי המרכז לשמירה על איכות הסביבה, על החי, הצומח והדומם וללמידה על הסובב אותם.
- שיקום וטיפול הסביבה ויצירת סביבה טבעית נגישה.
- שמירה על החי והצומח באזור מיוחד זה.
- קידום מודעות בריאות וספורט.

חשיבות המיזם לסביבה:

- מצבם של הנחלים באזור כיום אינו טוב ואף מוזנח. שיקומו של הנחל וסביבתו הינו פרט הכרחי לפיתוח ושיקום הצמחייה והחיים באזור. לאחר שיקומו יהווה ריאה ירוקה באזור מרכז הארץ המאוכלס והעירוני.
- בנוסף הפיכת המקום לנגיש ובעל פינות מידע ושיבה יביא אזרחים רבים למקום שילמדו על הסביבה ועל החשיבות לשמור עליה.
- שילוב החיילים במשימות רבות בפרויקט פתיחת בנוף יעודד ויחנכו אותם לשמירה על הסביבה ולהבנת החשיבות העצומה בשימור על החי והצומח.

המיזם ומטרותיו:

מטרת המיזם: פיתוח ושימור הסביבה הקרובה לבסיס והפיכתה לאבן שואבת אזורית לחיות, לצמחים ולבני האדם

מטרות ביניים:

- שיקום הנחל וסביבתו מבחינה אקולוגית ובוטנית.
- בניית שבילי טיולים לריצה ורכיבה על אופניים.
- חיזוק הקשר צבא קהילה (שת"פ נוער מ"א חבל מודיעין)
- חינוך חיילי ומפקדי מרכז ההובלה בנושאי סביבה, היסטוריה, גיאוגרפיה, בריאות וספורט.

רקע נוסף:

- המציאות הסביבתית הקיימת כיום: חלקה מיוערת וריבוי של עצי השיטה הכחולה אשר פוגעים בסביבת עצי האיכליפטוס ובסביבה הטבעית לבעלי החיים.
- גדות הנחלים מוזנחים מאוד והאזור שאמור להוות ריאה ירוקה לצד שדה התעופה נראה מוזנח.
- במקום מבנים עתיקים ממלחמת העולם הראשונה, אשר שימשו נקודת מוצא לרכבת אנגלית שהעבירה ציוד ותחמושת.

מפקד היחידה:
אל"ם גיל גלרון.

החל את שרתו בחיל הים- בוגר קורס חובלים, 7 שנות שרות בחיל הים בתפקידים שונים. משנת 97 בחיל הלוגיסטיקה מתפקיד מ"פ מפקדה, קצין לוגיסטיקה בחטיבה, קצין לוג' אוגדת מיל' במלחמת לבנון השנייה, קלוג' אוגדת עזה בעופרת יצוקה, סגן קלוג' פיקוד דרום, רע"ן לוג' באט"ל. מפקד מרכז הובלה מזה כשנה ושבעה חודשים.

רקע כללי על היחידה

בסיס בן עמי בסיס של מרכז ההובלה. יחידת מרכז ההובלה אמונה על כלל תחום ההובלה בצה"ל. היחידה מורכבת מאוכלוסיית הנהגים שעיקרה באוכלוסייה מיוחדת (30%): אחוז גבוה של בדואים, דרוזים, בני העדה האתיופית (כ 10%) וריבוי של עולים חדשים. היחידה מונה מאות חיילים.

גורמים נוספים:

- מאור פרנטה - מנהל אזור, רשות הטבע והגנים.
- חוגי סיירות, אזור מודיעין - חלה"ט
- גלעד - מנהל אזור, קק"ל.
- טל - מנהלת אזור ורפרנטית קשרי צבא, המועצה לשימור אתרי מורשת ישראל.
- גוגי - מנהל מחלקת נוער וספורט ופרויקטור איכות הסביבה, מועצה אזורית חבל מודיעין.
- ורד קרבאן - מנהלת המרה"ס.

זוג שרקקים מצויים נראים בשטח המיזם. (צילום: יורם שפיר)

מתכונת המיזם:

- חיילי הגדוד ישקמו את נחל נבלט ונחל נטוף.
- חיילי יחידת הצמ"ה יכשירו שביל הקיפי לבסיס על תוואי הנחל (שביל כורכר).
- חיילי הגדוד וחיילי המפח"ט יעצבו פינות ישיבה אקולוגיות משאריות "זבל" (צמיגי גלגלים בקבוקים וכדו'), ושלטי מידע סביבתי על הסביבה, החי והצומח ההיסטורי והטופוגרפי.
- הארת המסלול והנחלים בתאורה סולרית.
- הפרויקט מתקיים בשילוב נוער מועצה האזורית חבל מודיעין (בי"ס תיכון של המועצה) ובכך מעודד גיוס בקרב התלמידים.

פרויקטור מטעם היחידה:

סרן אוריה בכרך- קצין חינוך היחידה.

גורם מקצועי מלווה:

מר מני לזר.

מובילי טנקים ממרכז ההובלה (צילום: אוריה בכרך)

השטח הירוק הצמוד לבסיס מרכז ההובלה המיועד לשיקום. (צילום: יובל דקס)

המיזם: פלמחים שומרים על החולות שם היחידה: בסיס פלמחים, זרוע האוויר והחלל

רקע נוסף: פרויקט פלמחים פועל מזה כשנתיים ומהווה את החלוץ בתחומו בצה"ל. להישגים בתחום שמירת הטבע ובחינוך נדרשת עבודה רב שנתית ומתמשכת - ולכן קיימת חשיבות להמשך קיום המיזם.

חולות מישור החוף הם מבתי הגידול החשובים ביותר לשימור בישראל. הם מאכלסים את האחוזה הגבוה ביותר של צומח אנדמי מכל בתי הגידול בישראל, ואת היונק האנדמי היחיד בישראל- מריון החולות. שני האיומים המרכזיים על חולות וכורכרי החוף בכלל, ובתחום פלמחים בפרט, הם פיתוח לא מבוקר והתפשטות מינים פולשים

מלמעלה: פורום מפקדים של חיל האוויר בהובלת מו"א, האלוף אמיר אשל, מסיירים באמצעות 40 זוגות אופניים שנופקו לבסיס. כל יחידה מבצעת פעילות כביבתית ובהמשכו סיור רכוב. משמאל: שילוט במסלול בבסיס פלמחים (צילומים: יוסי לשם)

המיזם ומטרותיו:

מטרת המיזם: בסיס פלמחים כקהילה שומרת טבע - שמירה על בית הגידול החולי.

מטרות ביניים:

- הגדלת השטחים הטבעיים הנקיים מצמחים פולשים.
- העמקת הזיקה של חיילים ומפקדים למדינה ולבסיס.
- הפחתת קונפליקטים בין חיות בר לפעילות מבצעית ומנהלתית בבסיס באמצעות סניטציה.
- שמירה על אתרי מורשת וחשיפתם לכלל היחידה.
- פיתוח אתר אינטרנט ייעודי להגברת הזיקה לטבע ולמורשת.

מפקד בסיס פלמחים מאז שנת 2011, משרת בחיל האוויר מאז 1985 וכטייס מסוקים מאז שנת 1987. בין תפקידיו פיקד על טייסת ינשופים ועל מנהל הבטיחות של חיל האוויר בעל תואר ראשון במשפטים ומנהל עסקים, בוגר המכללה לביטחון לאומי ובעל תואר שני במדעי המדינה.

מפקד היחידה:
תת אלוף יואב לאור

רקע כללי על היחידה

במחצית שנות ה-60 הוקם באזור פלמחים ליד הכור בנחל שורק, שדה לפיתוח של אמל"ח ייחודי ושדה לניסויים מסווגים של חיל-האוויר בשנות ה-70 מוקמת בבסיס פלמחים טייסת כטב"ם ראשונה ובשנת 1978 מפקד חיל-האוויר, אלוף דוד עברי, מחליט כי הבסיס ישמש, בנוסף לתפקידיו המסורתיים, בסיס אם למסוקים. בהמשך מוקם בבסיס ביה"ס לכטב"מ ומאמנים, טייסת מאמנים, יחידת "רוכב שמיים" וכן טייסת זיק נוספת. כיום היחידה מונה אלפי חיילים.

הגורמים המקצועיים, המלווה המקצועי:

אלון רוטשילד - גורם מקצועי מלווה, רכז תחום המגוון הביולוגי, החברה להגנת הטבע.

אבישי שלמה - רכז ביוטופים ביס"ש שקמים, החברה להגנת הטבע

מאור פרנטה - פקח רשות הטבע והגנים.

ד"ר נחום שגיב - מקיבוץ פלמחים שהיה בין החופרים בבסיס בשנות ה 70.

חיילים תולשים צמחים פולשים בפלמחים (צילום: אלון רוטשילד)

שימור בית הגידול החולי והכורכרי בבסיס מהווים מטרת שמירת טבע בעלת חשיבות לאומית.

בנוסף, המיזם פועל לחשיפה ושימור של ערכי טבע נף ומורשת החבויים במרחב.

מתכונת המיזם:

פעילות חינוכית המשלבת הדרכה, על ידי צוות החינוך, רכיבה וביקור באתרים ארכיאולוגיים ופעילות ממשק לטיפול בבית הגידול החולי ופעילות סניטציה.

- פיתוח של מסלול אופניים בתוך שטח הבסיס בדגש אקולוגי בחולות והעובר בתחנות ארכיאולוגיות כגון, המערה הביזנטית.

- פעילות תברואה למניעת התפשטות כלבים וחתולים משוטטים

באמצעות המיזם חיילי הבסיס יחשפו למקומות ארכיאולוגיים הנמצאים בתוך שטחי הבסיס והכרות מעמיקה יותר של סביבת עבודתם היומיומית.

צבאים על רקע שיטה מכחילה (צמח פולש) בבסיס חיל האוויר בפלמחים (צילום: יורם שפיר)

חשיבות המיזם לסביבה:

חולות החוף וכורכרי הם בית גידול בסכנת הכחדה. רק 12% מחולות החוף ו4% משטחי הכורכר מוגנים במסגרת שמורות טבע.

צמחים פולשים פוגעים מערכתית בבתי גידול אלה, מכיוון שהם דוחקים את המינים חובבי החולות (פסמופיליים), לרבות היונק האנדמי היחיד בישראל - מריון החולות.

שטחי החולות בבסיס מהווים אי מוגן מציד של צבאים, אך הצבאים מצויים בסכנה בגלל כלבים משוטטים ותנים מתפרצים.

המיזם: שמור שטח האש משריפות ויזום שביל סובב בא"פ לכיש שם היחידה: בסיס אימונים פיקודי לכיש, פיקוד המרכז

רב-אלוף בני גנץ הצטרף לסיור בשפלת יהודה עם ידידי משה ורחלי ינאי ב-24.5.13 במקומות בהם גרמו השריפות לנזק רב לחיי והצומח. משמאלו אל"ם דודי אוברמן מפקד בא"פ לכיש. בחולצה לבנה מאחוריהם אלוף דורון אלמוג והסופר מאיר שלו (עם המשקפת).

רקע נוסף:

המציאות הסביבתית הקיימת כיום

הבסיס נמצא בתוך גן לאומי בית גוברין- תל מראשה ושמורת טבע.

במרחב שטח האש ישנן עתיקות רבות וחפירות כגון: חירבת בית לויה, ח' לחם, ח' עמודים, הדרך הרומית וכו'.

השטח מהווה איזור קינון ייחודי של דורסים - למעשה, אזור הקינון הצפוף בעולם של העקב העיטי וחיוויאי הנחשים.

המיזם ומטרותיו:

מטרת המיזם: שילוב צבא וקהילה בשימור השטח, הרחבת הנגישות באופן מבוקר לאתרים ייחודיים והעלאת המודעות לנזקי השריפות, הפגיעה בעתיקות, בחיי ובצומח וייחודיותו של שטח האש.

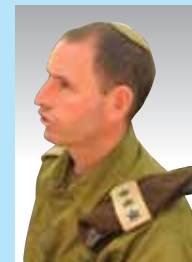
מטרות ביניים:

- שילוב חיילי הבסיס ומכינה קד"צ בית גוברין בשיפוצ אתרים והרחבת שביל "סובב בא"פ".
- הגברת המודעות של המאמנים והמתאמנים בביצוע אימונים בשטח האש בסוגיית התמודדות עם שריפות ושמירה על הסביבה.
- הקמת מייצג עתיקות בשטחי הבסיס להכרות המתאמן עם עושר הממצאים הארכיאולוגיים שקיימים בשטח האש.

צבי ארץ ישראלי (צילום: יורם שפירר)

נולד וגדל בקיבוץ לביא. שירת בחטיבת גולני עד תפקיד סמח"ט החטיבה, היה רל"ש סגן הרמטכ"ל והרמטכ"ל. מזה 3 שנים מפקד חטיבה 2 - כרמלי, ומפקד בא"פ לכיש.

מפקד בא"פ לכיש:
אל"ם דודי אוברמן

רקע כללי על היחידה

היחידה ממוקמת במרחב לכיש - בית גוברין ומהווה בסיס אימונים של פיקוד המרכז המאמן כוחות לביצוע תעסוקה מבצעית בגזרת פקמי"ז, בנוסף מומחה תוכן צה"לי בשלושה תחומים נוספים: התמודדות עם הפרות סדר ואימון הכוחות לכך, אימון כיתות הכוננות של הישובים והכשרת הגששים בצה"ל. כיום היחידה מונה מאות חיילים.

מתכונת המיזם:

הקמת מסלול נגיש לאזרחים "סובב בא"פ לכיש".

התחנות המיועדות למסלול השביל:

תחנת משטרת בית גוברין.
מיצג ארכיאולוגי בתוך הבסיס.
הדרך הרומית.
ח' לחם.
תצפית על מרחב הקינון של החיוואים.
גבעת את- בית בד ומערות מסתור.
ח' בית לוייה.
נסיעה על דרך הפטרולים הישנה.
סיום ביער מראשה.

פרויקטור מטעם היחידה:

אל"מ דודי אוברמן.

גורם מקצועי מלווה:

גלעד פרידמן - אוניברסיטת תל אביב
והחברה להגנת הטבע.
הנית לופו - רשות העתיקות.
ירון רוזנטל - מנהל ביה"ס כפר עציון

חשיבות המיזם לסביבה:

- הקניית מודעות לחינוך סביבתי.
- שמירת ערכי טבע.
- צמצום השריפות והנזקים, מניעת פגיעה בסביבה ע"י צמצום השריפות ונזקים עקב אימונים.
- הנגשת אתרים מרכזיים בתוך שטח האש לאזרחים בחוה"מ סוכות ופסח והרחבת ההכרות של כלל המתאמנים עם ייחודו של השטח והצורך לאפשר אימונים יחד עם שמירה על הסביבה.
- הגברת שילוב הקהילה בשמירה על אתרי עתיקות בש"א.

חיוואי שדרס נחש צפע ארסי באזור בא"פ לכיש. (צילום: יורם שפיר)

שריפה שנגרמה מאימונים בבא"פ לכיש.

2 גוזלים של עקב עיטי שנשרפו בקינם כתוצאה מהשריפה. (צילום גלעד פרידמן)

המיזם: דרך סיפורה של גזרה שם היחידה: אוגדת שועלי הדרום, פיקוד הדרום

כל אלה הביאו לרצון לקחת חלק בשינוי תפיסתי משמעותי בנושא "איכות הסביבה" בקרב חיילי האוגדה ותושבי הסביבה בכלל. תוך חיבור חיילי האוגדה למורשת, לטבע ולסביבה בה הם משרתים, חיזוק ערכיהם הבסיסיים של החיילים באוגדה ולוחמי גדודי הבט"ש המתחלפים, רצון לשמר את תל גמה ולחשוף אותו בצורה ראויה ובטוחה לציבור הרחב- אזרחים וחיילים.

חשיבות המיזם לסביבה:

מתכונת המיזם:

המיזם הגזרתי יתנהל בחלקה הצפוני של רצועת עזה כאשר ישנם שני מוקדי עשייה עיקריים: שביל תיירות ומצפה תל גמה.

הקמת מסלול מקיף גזרה, אשר חושף את המבקרים בו לנפלאות הטבע באזור, ניסיונות שימור הסביבה (הקמת מתקני איסוף פסולת, הפרדת שטחי הבר מול שטחי התיירות) וסיפורה של הגזרה.

שביל נוסע בזמן בין תקופת קום המדינה ועד היום - השתלשלות אירועים הסטוריים, תרבותיים וסביבתיים.

יוקמו שלטי חינוך סביבתיים - על חיות הבר המצויות באותו אזור, צורת הנוף, עובדות בנושא איכות הסביבה, הצעות לפעילויות בטבע, ניתוחי אירוע (פגיעת הצבא בסביבה) - חלקם אף יוצעו כהפעלה חינוכית ליישום בשטח התחנה.

המיזם ומטרותיו:

מטרת המיזם: חיזוק חשיבות השמירה על הסביבה בקרב חיילי האוגדה.

מטרות ביניים:

- חיבור גדודי התעסוקה המבצעית (המתחלפים) וחיילי האוגדה לחשיבות העיסוק היומיומי בשמירה על הטבע.
- הכרת מורשת הגזרה וסביבתה.
- חיזוק הקשר עם ההתיישבות.
- הבאת מבקרים חדשים מכל הארץ לטיולים בתוך גבולות האוגדה.
- חיבור המבקרים לעשייה הביטחונית בגזרה.

רקע נוסף:

המציאות הסביבתית הקיימת היום בגזרה: שטחי חי רבים אשר נפגעו בעקבות פעילות

מבצעית בשטחי הטבע המפרידים בין ההתיישבות לגדר הרצועה, הרס של קרומי קרקע באזור בשל טיולי טרקטורונים בשטחי שמורות טבע, מודעות ירודה לתשתיות באזור.

זיהום ופגיעה בסביבה - בקרב אזרחים וחיילים, חוסר טיפוח אתרי מורשת, מודעות ירודה לזיהום הסביבה, ופגיעה בחי ובצומח.

משמש כמפקד האוגדה מזה שנה. לפני כן שרת כקצין חי"ר צנחנים ראשי וכמפקד חטיבת הנח"ל. לתא"ל אדלשטיין קשר חזק עם התושבים והוא מאוד משותף בכל הנעשה באזור עוטף עזה.

מפקד האוגדה:
תא"ל מיקי אדלשטיין

רקע כללי על היחידה

אוגדת עזה הינה אוגדה מרחבית המורכבת משתי חטיבות מרחביות (צפונית ודרומית) וממפקדת האוגדה. משימת האוגדה היא להגן בגזרתה, לסכל התקפות טרור על ישראל מהיבשה, מהאוויר ומהים, לאפשר קיום מרקם חיים תקין ברצועת עזה ולהיות ערוכה למגוון פעולות התקפיות, בתמרון ואש, כנגד פעולות טרור, ולפעולה רחבה כנגד ארגוני המחבלים ברצועת עזה, לפי פקודה. כל זאת, ע"מ לאפשר קיום שגרת חיים תקינה לתושבי הנגב המערבי ותושבי דרום המדינה, לבסס הרתעה ולשמר רגיעה ביטחונית. כיום היחידה מונה אלפי חיילים.

שדה כלניות "דרום אדום" בשטח המסלול המוצע. (צילום: יורם שפיר)

התחנות במסלול הינן אנדרטאות, אתרי חינוך וצמתיים גזרתיים, אשר בהן ישולבו נושאי איכות הסביבה. המסלול מיועד להולכי רגל ולרוכבי אופניים ומחויב באישור מול חמ"ל אבטחה גזרתיים. תל גמה יבנה כאתר גזרתי אשר יהיה נגיש לביקור כלל התושבים וחיילי האוגדה.

התחנות המיועדות למסלול השביל:

שמורת כרמיה
עמדות איכות הסביבה - ע"פ החלטת אנפי היחידה
גבעת הפרש - ניר עם
מאגר ניר עם
גבעת אסף סיבוני
חץ שחור

פרויקטור מטעם היחידה:

רס"ן דודי אזאלוס - קצין החינוך של האוגדה

גורם מקצועי מלווה:

עזרא ששון - מנהל מרחב נגב צפוני, רט"ג

שותפים נוספים

החברה להגנת הטבע, ביס"ש שקמים, קק"ל, רשות העתקות, רשות הניקוז, מועצה אזורית "אשכול", ביטוח לאומי, מועצה אזורית "חוף אשקלון", מועצה אזורית "שער הנגב".

המיזם: מאמצים את מישורי הלס והחבורות- מין בסכנת הכחדה שם היחידה: בסיס חצרים, זרוע האוויר והחלל

8

זכר חוברת בבסיס חיל אוויר חצרים. (צילום: יורם שפירר)

איכותית וייחודית, והוא צופן בחובו אצרות טבע ייחודיים, ביניהם מינים "אדומים" דוגמת ירבע גדול, שנונית באר-שבע, וקטה חדת זנב. ראוייה לציון מיוחד החוברת המדברית, עוף דוגר קרקע גדול ומרשים הנמצא בסכנת הכחדה, אשר מרבית אוכלוסייתו בישראל מתרכזת בחודשי הקיץ בשטח בסיס חצרים, ולכן הגנה על שטח המחיה של החבורות בחצרים היא קריטית לעתידו של מין זה בארץ ובמזרח התיכון. בית הספר לטיסה בחצרים מהווה את מרכז ההכשרה המרכזי של חיל האוויר, וככזה מעצב את טייסי העתיד גם בהיבט הערכי - חינוכי. הבסיס מעוניין לאפשר את הישרדותו של הטבע בבית הגידול הייחודי, במקביל לפעילותו המבצעית השוטפת.

המיזם ומטרותיו:

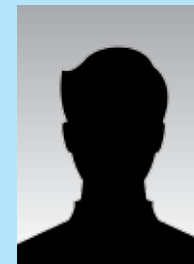
מטרת המיזם: הגברת מודעות החיילים לטבע הסובב אותם - החי והצומח הייחודי בבסיס שיפור בריאות ותפקוד אקולוגי של בית הגידול "מישורי הלס"

מטרות ביניים:

- העלאת המודעות של פרחי הטיס, הסגל וגורמי האבטחה לחי והצומח בבסיס, ולחשיבות ההכרות עם עולם העופות כאמצעי לבטיחות טיסה.
- הגנה על החי והצומח בבסיס - הגדלת השטחים הטבעיים הבריאים בבסיס, באמצעות סילוק מפגעים ושיקום אקולוגי של שטחי לס בבסיס
- אירוע חוויתי מגבש- הגברת הזיקה וגאונות היחידה של מפקדי וחיילי הבסיס באמצעות פעילות חינוך והשתתפות פעילה בתרומה לטבע

רקע נוסף:

בסיס חצרים מהווה מוקד חשוב של מישורי הלס - בית גידול המצוי בסכנת הכחדה ומיוצג רק ב-4% בשמורות טבע. בעשורים האחרונים שינה צפון הנגב את פניו ללא היכר. בסיס חצרים והשטח המקיף אותו נותרו כאי בודד של מישורי לס טבעי בנוף פתוח בתוך "ים" של שטחי חקלאות ויישובים. השטח הפתוח של הבסיס מהווה מערכת טבעית

מפקד בית הספר לטיסה:
אל"מ ש.

רקע כללי על היחידה

בית ספר לטיסה אחראי להכשיר את לוחמי צוות אוויר של חיל האוויר הממוקם בחצרים. היחידה מונה מאות חיילים.

פרחי טייס בסיר מכין בבסיס חצרים להיכרות עם הנושא (צילום: אלון רוטשילד)

שנונית באר שבע (צילום: בועז שחם)

ערימות גרוטאות בבסיס שתפוניה מהשטח לרווחת עולם החי (צילום: אלון רוטשילד)

- הפעילות תיצור מובילים בצבא ובציבור הישראלי המכירים בייחודו של בית גידול לא מוכר זה, שסבל עד כה מ"יחסי ציבור" גרועים, ויפעלו לשמירתו.

מתכונת המיזם:

- פרויקט המשלב חינוך ופעילות אקטיבית בשטח, בדגש על שמירת בית הגידול של הלס, ושימור אוכלוסיית המינים הנדירים בחצרים וסביבתה.
- רתימת מפקדי וצוערי בית הספר לטיסה למיזם.
- מיפוי - תכנית לטיפול במפגעים ושיקום השטח.
- פעילויות שיקום שטח, הסרת מפגעים ומזעור השפעת הבינוי על השטח
- הרצאות והדרכות שטח- תצפית חוברות והדרכה אקולוגית בשטח הלס.
- רכישת אופניים ובניית מערך הדרכה לשביל חצרים.

פרויקטור מטעם היחידה:

סא"ל דני - מד"ר בית הספר

גורם מקצועי מלווה:

אלון רוטשילד - רכז תחום המגוון הביולוגי, החברה להגנת הטבע
מידד גורן - מרכז הצפרות הישראלי

חשיבות המיזם לסביבה:

- המערכת האקולוגית של מישורי הלס כמעט ונכחדה מצפון הנגב, בעוד כמעט אינה מיוצגת בשמורות טבע (רק 4% ייצוג).
- הלטאה שנונית באר שבע ייחודית לאזור סובב באר שבע, ושרירותה העולמית תלויה בקיום שטחים טבעיים בממשק נכון.
- החברה המדברית היא עוף מרשים, שפחות מ 200 פרטים שלו שרדו בישראל. מדובר על תופעה ביולוגית מרשימה, המתחילה בחיזור באביב באזור ניצנה, ומשם הליכה ברגל עד חצרים, והתרכזות האוכלוסייה באזור זה בחודשי הקיץ.
- שמירה על בית הגידול הטבעי בחצרים תשפר את שרידותם של בעלי החיים האופייניים למישורי הלס.

ירבוע גדול (צילום: רועי טלבי)

המיזם: מעקב אחר חיות בר בקו ההפרדה המצרי שם היחידה: גדוד קרקל, חטיבת שגי

המיזם ומטרותיו:

מטרת המיזם: מזעור הפגיעה בשמורת הטבע
המשתרעת על מרבית גזרת החטיבה על ידי יצירת
שגרת חיים תקינה לבעלי החיים השוכנים בשטחי
הגזרה.

מטרות ביניים:

- מתן מענה לבעיה הסביבתית שנוצרה בעקבות הקמת גדר הגבול - קיטוע מאסיבי של בית הגידול בשמורה.
- בחינת יעילות מעברי ה-"L" שלאורך הגבול, האם המעברים מקיימים את מטרותם.
- מציאת הגורמים הסביבתיים המשפיעים על אלו מיני בע"ח יעברו, מתי ובאיזו תדירות.
- יצירת מחויבות בקרב חיילי החטיבה לגזרה בה הם משרתים, ע"י עיסוק בשמירת הטבע באזור.

רקע נוסף:

בשנת 1979, בעקבות הסכם השלום בין ישראל למצרים נקבע גבול מדיני אשר חוצה את תא השטח בין הר הנגב לחצי האי סיני. עד לאחרונה היה תא שטח זה פתוח לחצי האי סיני, כיוון שלא נבנתה גדר לגבול. בשנתיים האחרונות, בעקבות החלטת ממשלה נבנתה גדר גבול מסיבית לכל אורך הגבול בין ישראל למצרים מגבול רפיח בצפון ועד לטאבה בדרום, גדר אשר שינתה את המציאות הסביבתית בגזרה. גדר זו מונעת מעברים של מיני יונקים וזוחלים גדולים - דוגמת - צבוע, צבי יעל, זאב, שועל, כוח וחרדון צב בוגרים, ופוגעת קשות במרקם החיים של בעלי החיים בשמורה. על מנת לאפשר המשך תנועת בעלי חיים גם אחרי בניית הגדר, שולבו מעברי החיות בגדר הגבול על פי הנחיות רשות הטבע והגנים ובהתאם לאילוצים של משרד הביטחון וצה"ל. מטרת מעברים אלו היא לאפשר לחיות הגזרה קיום שגרת חיים תקינה, אך לא ניתן לדעת כיום את יעילותם. על בסיס זה פותח רעיונו המרכזי של המיזם.

המעברים לחיות הבר בגדר המערכת בגבול מצרים

ירושלמי שגר במודיעין בשנים האחרונות. התחיל את שירותו הצבאי בחטיבת גבעתי בשנת 1991 וביצע שם את כל התפקידים עד לתפקיד מג"ד גדוד הסיוע בשנה וחצי האחרונות משמש כמפקד חטיבת שגי ובקיץ הקרוב מסיים את תפקידו. בעל תואר ראשון מאוניברסיטת בן-גוריון ותואר שני מהאוניברסיטה העברית בירושלים.

מח"ט שגי:
אל"ם גיא ביטון

רקע כללי על היחידה

חטיבה מרחבית "שגי" הוקמה בשנת 2007 וכיום אמונה על הגנת הגבול המערבי של מדינת ישראל מישוב עזוז בצפון ועד מפגש כבישים 10 ו-12 בדרום. בשנת 2008 נקבע כי יועסק גדוד אורגני תחת החטיבה - גדוד קרקל. כיום היחידה מונה מאות חיילי מפח"ט וחיילי גדוד קרקל ובנוסף גדוד חובר לתעסוקה המרכזית.

חלק ד' - סיכום ממצאי הפרויקט

- איחוד כלל הנתונים שנאספו במהלך השנה, הפקת לקחים והסקת מסקנות.
- ערב חטיבה בנושא שמירת הטבע והסביבה- הצגת הממצאים הסופיים שעלו בעזרת המיזם.

פרויקטור מטעם היחידה:

סא"ל ואחיד אלהוזייל - סגן מפקד החטיבה

גורם מקצועי מלווה:

מארק כץ - פקח הר הנגב הדרומי, רט"ג
ביס"ש הר הנגב - חלה"ט

מתכונת המיזם:

חלק א'- הצגת הפרויקט בכלל הפלוגות:

- סבב מוצבים בו תיערך הרצאה ויוקן סרט אודות הפרויקט - מטרתו, תרומתו לסביבה ולחטיבה, תהליך העבודה השוטף וכיו"ב.
- חלוקת פק"ל כיס למפקד הכולל מידע על הפרויקט, הוראות לתפעול מצלמות ואיסוף נתונים, דרכים לזיהוי בע"ח בגזר בעזרת זיהוי עקבות ומידע מורחב אודותיהם.

חלק ב'- מיפוי ואפיון המעברים:

- מיפוי מדויק וסימון מעברי החיות שהוצבו בפועל.
- אפיון בית הגידול בו מוקם מעבר חיות, עפ"י קריטריונים.
- מיפוי מדויק וסימון המעברים שנחפרו עצמאית ע"י בע"ח ואפיון בית הגידול.
- מיפוי מיקומי המשלטים המצרים והישראליים.

חלק ג'- מדידת שימוש מעבר

- בדיקת השימוש במעברים תעשה בשתי דרכים - מעקב אחר מעבר של בע"ח בעזרת שבילי טשטוש ובדיקת עקבות. הצבת מצלמות ותפעולם ב-30 מעברים שונים.
- אחת לשבועיים יציאה של מס' חיילים מהחטיבה עם פקח רט"ג ליום שטח בו הצטרפו לעבודותי המקצועיות הקשורות למיזם.

מפת הגזרה של גדר המערכת

חשיבות המיזם לסביבה:

הקמת גדר הגבול עם מצרים הביאה לשינוי משמעותי בשמורת הטבע הר הנגב וקטעה לחלוטין את בית הגידול של השמורה. אומנם מעברי החיות קיימים לאורך הגדר, אך לא ניתן לדעת האם הם אכן עוזרים לשמור על תא שטח רציף ואחיד או שמא דווקא פוגעים וגורמים לכניסת חיות לא רצויה. בזכות המיזם תהיה הבחנה מדויקת לגבי תועלתם של המעברים ובנוסף לכך תיעשה בקרה על הגורמים להצלחת המעברים או כישלונם. מיזם זה יתרום רבות להגנה על שמורת הטבע הר הנגב וייתן מענה למגבלות הביטחונית אשר מאיימות על בתי הגידול בשמורה. מעבר לכך, בעזרת המיזם תעלה המודעות בקרב כלל חיילי החטיבה לחשיבות נושא שמירת הטבע והסביבה, דבר שעתידי להביא תוצאות בתחומים נוספים בלתי פורמאליים.

"מעבר L" בגדר הגבול

קרקל, סמל הגדוד המוביל בגזרה (צילום: יורם שפירר)

סגנית (מטוס הדרכה בקורס טיס) חולף ליד קינן של סגנית הרפתות המקננת בחצרים. (ציוה: טוביה קורץ)

האלוף יאיר גולן (בחולצה אדומה), אלוף פיקוד צפון מוביל 600 חיילים וקצינים מהפיקוד "במרוץ העגור" 10 ק"מ להקפת אגמון החולה. (צילום: עמיר עזר)

נשר מאיים על שועל בתחנת האכלה בשדה-בוקה. (צילום: יורם שפיר)

"נץ" (F-16) ונץ מצוי בתעופה מעל יערות הכרמל. (ציוה: טוביה קורץ)

חיילי חי"ר באימוני אש.

חלמוניות פורחות ליד ביסלמ"כ ליד ירוחם. (צילום: אייל ברטוב)

מרכבה סימן 4 בשטח האימונים ברמת הגולן. (צילום: עפר צידון)

אירוס גלבוץ בפריחה. (צילום אייל ברטוב)

”וְכַתְּבוּ חֶרְבוֹתְכֶם לְאֹתִים, וְחִנִּיתוּתֵיהֶם לְמִזְמֵרוֹת” (ישעיהו ב', ד')

הגרסה המודרנית של נבואת ישעיהו במימושם של חיילי צה"ל. חיילי חיל הים ממספן חיפה פעלו להסבת ארגזי תחמושת (שנתרמו על ידי התעשייה הצבאית) לתיבות קינון בעמק יזרעאל. סך הכל הוסבו 2,000 ארגזים לתיבות. תגשמות מוקנת בארגז תחמושת שהוסב לתיבת קינון. (צילום: רס"ב אמיר עזר, חיל הים)

בא"פ לכיש - עצירת שריפות בשטחי אש, ופיתוח מסלול "סובב בסיס אימונים פיקודי לכיש"

גדוד קרקל, חטיבת שגיא - מעקב אחרי עולם החי במעברי הגדר בגבול מצרים

צילום: תומס קרומנקר

בסיס חצרים, זרוע האוויר והחלל - שימור משטחי הלס להגנת החבורות, מין בסכנת הכחדה, ובעלי חיים אחרים

בסיס טירונות חוות השומר - מקלט לצמחים נדירים

אוגדת "שועלי הדרום" - פיתוח מסלול טיולים דרך סיפורה של גזרה

זוג שרקקים: צילום יורם שפיר

גדוד "אבירי המרכז", מרכז ההובלה - פיתוח שטח בנחל נטוף בשיתוף עם מ.א. מודיעין